

VINCLES

Relat premiat. Premi Joan Cid I Mulet. Tortosa. 22 abril 2006.

La Marta sosté una tassa de porcellana blanca i l'aixeca per a beure un glop del te verd que el cambrer li acaba de servir. La tassa és plena fins a la vorera. Se l'acosta a poc a poc als llavis, amb por de vessar-la. Els últims mesos ha perdut força i li ha aparegut un dolor desconegut al canell, com una fiblada que li travessa la mà de banda a banda. Deu ser cosa de l'edat, pensa. Maleïda edat: ens fereix una mica cada dia amb petits talls dispersos, i amb el temps els talls es converteixen en nafres que s'escampen fins a engolir-nos. De petita s'imaginava la mort com un esquelet amb una dalla, un ésser dolent que li era aliè, un personatge inquietant que algun dia li clavaria un bon ensurt si se'l trobava de sobte en una cantonada. Amb els anys, però, ha descobert que la mort forma part de la vida i que és possible esperar-la amb delit.

Asseguda a la punta de la cadira, l'esquena ben dreta, la Marta s'està en una cafeteria de la Plaça del Vi. Deixa de banda aquests pensaments fúnebres i es distreu una estona observant els vianants que gaudeixen del diumenge assolellat de tardor i que passegen mandrosament davant les arcades. No sap quina hora és però pressent que el Xavier no trigarà. Sempre li ha hagut de respectar un marge de deu minuts perquè ve d'Olot i li costa trobar aparcament. Ella, en canvi, viu a pocs minuts del Call. Només ha de creuar l'Onyar i ja és a casa, al segon pis d'un edifici dels anys cinquanta que ha quedat antiquat, com ella. Hi va anar a raure vint anys enrera, després d'abandonar un marit que li feia més nosa que servei i de vendre la segona residència de Castell d'Aro. Va voler concentrar totes les seves energies en una única passió: escriure. Mentre naixien set obres que es van convertir en set llibres publicats, el vincle que la unia al Xavier es va anar estrenyent.

Durant aquests vint anys s'han retrobat totes les tardes de diumenge sota les arcades de la Plaça del Vi, com a escriptors, amb un propòsit concret: comentar els seus manuscrits, intercanviar capítols per a corregir, i criticar-se mútuament per un mot mal emprat o una frase poc encertada. No s'han endinsat gaire en temes personals, però estan al corrent dels costums i de la

rutina de l'altre, dels afectes i dels desigs, de tot allò que no han expressat en paraules. Els personatges dels seus llibres ho han fet per ells, atribuint-se com a propis els trets dels seus caràcters i les vivències creades pels seus cervells.

La Marta es veu a si mateixa al principi d'aquests encontres —acabava de complir els cinquanta; ara en té setanta. Es va bolcar en aquest home jove i solitari, que encara vivia amb els pares, conformat en tot el que era quotidià però que lluitava com una fera per assolir les fites amb les quals havia somniat de petit. Dedicava vuit hores diàries a escriure i, com a lleure, es cultivava llegint tot el que li queia entre les mans: novel·la, poesia o assaig, arrossegat per un remolí tan xuclador que havia deixat de banda fins als plaers propis de la trentena. No sortia de copes amb els amics, ni es relacionava amb dones, ni freqüentava cines o restaurants. La Marta, llavors, se sorprenia que s'avingués a passar unes tardes amb ella. Com era d'esperar, aquesta dedicació absoluta al món literari va donar els seus fruits i el Xavier va poder col·locar les seves novel·les als aparadors de les llibreries. Per altra banda, es va veure obligat a tenir ocasionals contactes amb molta gent i a abandonar la seva gàbia daurada on tornava a amagar-se així que passava l'època de promoció.

S'ha girat una mica de vent i els fins cabells rossos de la Marta s'esvaloten. Espera que el cambrer passi pel seu costat i li pregunta l'hora. L'home, que la coneix, li respon amablement «gairebé un quart de sis», i afegeix un comentari sobre la coneguda informalitat de la gent bohèmia. Ella dóna les gràcies i recolza l'esquena contra el respatllet de la cadira. Haurà de prendre paciència. Però no s'hi sent gaire capaç avui. Té una idea ballant-li pel cap, una idea que la va rosegant, consumint, una idea que desitja posar en pràctica a pesar de la por.

La seva última obra es va publicar per Sant Jordi i va ser un èxit de vendes. Els crítics la van catalogar de «Novel·la escrita des de la maduresa, on l'escriptora burxa els personatges i n'extreu els pensaments més críptics, amb un fil argumental que manté l'espectador en suspens fins als últims fulls i que culmina en un desenllaç brillant. Sens dubte, el llibre més ben aconseguit de l'escriptora». El meu últim llibre, sospira la Marta. El motiu n'és ben senzill: la necessitat d'escriure s'ha esvaït. Podria donar-ne la culpa a la imaginació que s'ha exhaurit o potser a una pèrdua d'interès sobtada pel món que l'envolta. Ja

no se sent empesa per aquella inquietud positiva, febril, que assossegava construint guions i emplenant pàgines. Tot allò que l'ha mantinguda viva aquests darrers anys s'ha extingit: no té res més a dir.

La Marta s'empassa una resta de te fred i fa una ganyota de disgust. Al mig del carrer, la desfilada de gent no s'esgota. Les campanes de la Catedral repiquen dos quarts de sis.

El Xavier i ella es van conèixer en una exposició de pintura, davant d'un oli de tons cremosos i torrats, que els havia intrigat. Tots dos s'estaven drets, mirant el quadre, i ella va gosar un comentari. Ell li va respondre: no hi estava d'acord. Van contrastar les seves opinions en mig de la gent i, més tard, davant d'un cafè. I de la pintura van passar a la literatura. A ella aquell home li va agradar al primer cop de vista. Ella no coneixia ningú a Girona i li va proposar reunir-se de tant en tant per parlar de llibres. De seguida es va sentir atreta per ell com per un imant. I se l'ha estimat, en silenci, durant vint anys. Al principi hi va haver altres homes a la seva vida, però no en el seu cor; homes que entraven i sortien del seu camí sense deixar cap empremta que durés gaire. Estava massa plena del Xavier per dedicar-se a aquestes relacions. Ningú no era prou, perquè ell ho era tot. No es va atrevir mai a fer-li cap insinuació sobre els seus sentiments. Ell la va tractar sempre com una amiga; especial, sí, però només amiga. Mai no va fer un gest per besar-la, ni tan sols per agafar-la de la mà, i ella va somiar cada dia en aquell amor que no arribava, va patir molt, i finalment s'hi va conformar. Avui la Marta ho veu des de la distància i li és ben igual: una història que quedarà pendent per a l'eternitat. Recorda que la seva àvia, abans de morir, li va dir: «Només em penedeixo de tot allò que no he fet». La Marta també, però ja és massa tard.

Redreça el seu cos prim quan la travessa una altra fiblada de dolor al canell. Quan és amb el Xavier no li fa mal res. On es deu haver ficat?. Ara la Marta comença a estar preocupada. I si ha tingut un accident amb el cotxe? Passen tantes desgràcies! I si s'ha estibat en un revolt? Comença a neguitejar-se i a pensar en trucar-li. Cap dels dos porta telèfon mòbil. Telefonarà a casa seva, no fos cas que estigués malalt. S'aixeca amb certa brusquedat i la faldilla de lli se li enganxa a una rugositat de la taula. L'allibera d'una estirada, agafa la bossa i entra a la cafeteria. Un cambrer li assenyala el telèfon, ella s'hi acosta, despenja l'auricular i marca el número de memòria. Ho intenta dos cops però

no li respon ningú. Amoïnada, no sap què fer. El rellotge del bar marca les sis i deu. El Xavier no vindrà.

Paga el te i surt al carrer, indecisa. Se li acut passejar una estona i comença a caminar cap al Jardí dels Alemanys, que voreja la muralla. Se sent decebuda. Ja no pensa en el Xavier sinó en ella. Aquestes tardes de diumenge són tot el que queda d'una vida que s'ha anat marcint. La resta de la setmana només té sentit perquè és un abans o un després de la cita. Se li presenta amb força la idea que l'ocupa en els últims temps, una idea que semblava absurda i que va prenent cos, que se solidifica, que l'atrau fins i tot. Mentre avança d'esma, sense fixar-se en els magnífics tons grocs, marrons i vermells d'una natura que s'està morint, se li encongeix el cor i pren consciència de la seva futilitat. No té a veure amb la soledat: s'hi ha acostumat. No té relació amb el pansiment del cos: un fet natural, biològic i irremeiable. És la conseqüència del cansament suprem de la seva ànima. Ha desertat del seu ideal. La manca d'il·lusions i la desesperança minen el seu esperit i l'estan convertint en pols. Ha perdut la capacitat d'estranyar-se i de meravellar-se. Tot li rellisca, sobre una pell que s'arruga cada cop més de pressa. El pessimisme li ha mossegat el cor i l'impedeix gaudir de l'alegria de la vida.

Les passes de la Marta són curtes i cansades. Decideix reprendre el camí de tornada. Anirà a casa a estirar-se una estona. Té molt a pensar i no hi té res a fer aquí. La fressa que l'envolta —guirigall de nens, remor de converses—, l'atabala. El que més desitja és escoltar el silenci del seu saló. Accelera el pas i baixa cap a l'Onyar. Creua el pont sobre el riu, que aquest any està sota mínims, i travessa el passeig. Obre la bossa per a treure'n les claus i, quan gira al xamfrà, ja hi és: un edifici antiquat dels anys cinquanta. Agafa l'ascensor fins al segon pis. Tant punt entra a casa, dóna un cop d'ull al telèfon, esperant veure les pampallugues de la llum vermella que l'avisava si té una trucada. Ningú no li ha trucat. L'estat d'ànim de la Marta decau encara més. S'adona que, de manera inconscient, havia esperat un missatge del Xavier.

Deixa la bossa sobre la taula, apaga el llum i s'estira al sofà amb la jaqueta posada perquè ha sentit fred. El capvespre de tardor que entra per la finestra projecta sobre la paret les ombres inquietants dels mobles. La Marta, però, se sent còmoda en mig de la foscor. Voldria romandre així per sempre, no pensar

en res, deixar de ser, no existir. Tanca els ulls i es deixa bressolar per la son. Somia.

És una casa gran i antiga, semblant a les que surten a les pel·lícules de terror. La Marta en divisa els llums allà on s'acaba el camí estret que serpenteja entre un jardí de rosers i una fageda. Ella s'hi passeja, flairant l'aire olorós, sentint al rostre la fresca de la nit. Del seu lloc estant, para atenció a la música alegre que s'escapa pels finestrals de la mansió. No reconeix la melodia, tot i que la transporta a la seva infantesa, amorosa i despreocupada. La porta d'accés és de ferro forjat negre i sembla molt pesada. Ella, confiada, en gira el pany, però no cedeix: és ben tancada. Sorpresa, ho torna a intentar. Vol entrar en aquella casa. Decideix intentar-ho per la finestra i s'acosta a la que té més a prop. No hi ha cortines. Amb el nas enganxat al vidre —com quan, de petita, acompanyava la seva mare a fer encàrrecs i passaven davant la confiteria—, la Marta descobreix molta gent allà dins. Els observa detingudament: són persones de totes les edats, que mengen i beuen, i ballen i parlen. Ella, des de fora, enveja la seva alegria i vol participar-ne. Per a cridar l'atenció dóna cops a la finestra amb el puny tancat. Ni cas. Tots segueixen arrapats en el seu benestar. Torna a picar, aquest cop amb més força. Una dona d'uns trenta anys, alta i bonica, s'ha girat i la mira llargament. Tot d'una es posa a parlar. La Marta li llegeix els llavis, que vocalitzen: «Ves-te'n. El teu lloc no és aquí. Has d'anar a l'altra casa». La Marta respon: «Vull entrar!». Acaba de reconèixer uns coneguts i els vol saludar. La jove li diu que no i li assenyala algun indret al seu darrere. La Marta gira el cap. Els seus ulls, encara engegats, aprecien un punt distant de llum blanca radiant. Quan es tomba per a explicar a la dona que no hi vol anar, que desitja romandre en aquesta mansió tan divertida, s'adona que ha desaparegut tot: ella, la gent, la casa.. Torna a ser al bell mig del vial, sola, envoltada de silenci. Dubta. Se sent intranquil·la. Finalment es decideix a anar cap a la llum. Corpresa, veu com el seu entorn es va transformant a cada pas. Dels rosers només en queden les espines, llargues i punxegudes com a fulles de bisturí. Els faigs estan pelats i les branques es retorcen i dobleguen amb un brogit que la fa estremir-se de temor. Camina cada cop més de pressa i, quan arriba a la casa, s'atura, desconcertada. L'edifici és modern, quadrat, d'una planta; no té portes ni finestres. La llum que desprenia abans s'ha

esvaït. Les tenebres d'una nit sense lluna espanten la Marta que voldria fugir però que està massa encuriosida. Voreja la casa. A la banda del darrera hi ha una senzilla porta marró. És oberta. La traspassa. Amb un cop sec, la porta es tanca i l'habitatge s'il·lumina de blancor. La Marta es troba dempeus enmig del blanc: blanc del sostre, blanc de les parets, blanc del terra. És un blanc enlluernador, el blanc del buit, del no res. Vol fugir a qualsevol altre lloc; té molta por perquè aquí no hi ha referències, no hi ha res ni ningú. Només una soledat aclaparadora, que li dóna nàusees. Fa unes passes insegures. Aquesta claror nívica li produeix un vertigen tan fort que perd l'equilibri i cau, cau sense remei en un immens forat blanc. Xiscla de pànic. I xiscla encara més.

Ha cridat tant que la seva veu aterrida la desperta. És de nit. Les faroles del carrer il·luminen el saló d'una claror somorta. La Marta s'ha assegut, entresuada. Ha posat la mà dreta sobre el pit, per calmar-ne els sotracs produïts per la seva respiració agitada. Aquest somni s'ajusta com un guant als pensaments de fa unes hores. En una simbiosi perfecte, tot s'uneix per a conduir-la allà on ella vol anar. Se sent empesa per una força que no pot controlar i, com un autòmat, es lleva del sofà. A les palpentes, entra al dormitori y obre el primer calaix de la còmoda, el dels medicaments. Fa temps que pateix d'insomni. Per això té una reserva abundant i variada de pastilles de diferents formes i colors. S'omple les mans de capsetes de cartró. Se sent cansada, terriblement cansada. Els ossos li fan mal i les parpelles li pesen. Aquest somni... l'oblidarà, com tota la resta. No tem res, només vol dormir. Camina pesadament cap a la cuina. La casa respira serenor. Encén el fluorescent blanc i alegre, que l'atordeix. Deixa caure les capsos sobre el marbre. Treu un got de l'armari i l'emplena d'aigua de l'aixeta.

No és un repic, aquesta remor que ve del saló? La sent llunyana, com si li arribés de casa dels veïns. Però el pis del costat no té llogaters; van marxar a viure a Salt a primers d'estiu. I si ve del saló, quina importància pot tenir, ara? Ben mirat, és divertit: quan tot és a punt de concloure, una ànima caritativa recorda la seva existència. Que absurd! De sobte pensa en el Xavier. Qui, sinó? Un esglai de minsa alegria l'empeny cap al telèfon que no para de sonar. Ha oblidat els seus propòsits i despenja l'auricular.

—Marta, sóc jo —el timbre greu de la veu esperada l'emociona—. Et necessito.

—Però, on ets? Què passa? —les paraules d'ell, la forma en què les ha pronunciades, l'esveren.

—Sóc a Santa Caterina. Estic malalt. Vine, sisplau —la Marta ha recuperat de cop la seva energia habitual.

—No pateixis. Vinc de seguida. Et porto alguna cosa? ... No cal? Doncs digue'm el pis i l'habitació.

Han penjat. El Xavier, per primera vegada en vint anys, la necessita. Li sap molt de greu que s'estigui en un hospital, però no creu que sigui res d'importància. O potser sí. La seva veu tenia un deix estrany. I l'ha reclamada, amb la tranquil·litat amb la qual es demana ajuda a algú que és de la família. Deu estar sol. Els seus pares van morir d'accident i la seva única germana viu a Perpinyà. Només la té a ella, a ella que ja està sortint de casa per córrer al seu costat. Busca un taxi a l'emplaçament habitual i es consumeix de nervis durant tot el trajecte.

Picant de talons, decidida, entra a Santa Caterina. Es dirigeix directament a l'ascensor, hi puja i prem el botó del quart pis. L'espera, tancada en aquella gàbia que s'atura a tot arreu, se li fa interminable. A la recepció de la planta, una noia vestida de blanc li pregunta on va i li indica el passadís de l'esquerre, al fons. Pica a la porta, no rep resposta, s'espera uns segons i l'empeny un pam. Passa el cap i veu el Xavier estirat, mig incorporat sobre el coixí, els braços abandonats a banda i banda d'un cos que s'endevina encara jove sota el llençol. Una arruga transversal li guixa el front. Els ulls grisos ametllats fiten la paret que tenen al davant i les arrugues que els envolten manifesten una profunda tristor. La Marta s'estremeix; disposa d'uns segons per adonar-se que els cabells grisosos despentinats i l'esguard extraviat són fruit d'algun problema seriós. Com a càmera lenta, el Xavier tomba el cap i les seves mirades coincideixen al mig d'un espai d'un blanc aclaparador, entre un únic llit de ferro, un armari, una taula i dues cadires. Ell somriu dèbilment i li allarga una mà, l'esquerra, la que no porta una agulla a la vena. La Marta s'apropa, prem aquesta mà gran i forta entre les seves, fines i ossudes —per primera vegada en vint anys— i la manté així, protegint-la, com a indicatiu del que està disposada a fer per ell.

—Ho sento. Ja veus per què no he pogut venir —ell ha retirat la mà i ella torna

a sentir-se buida.

—Què hi fas, aquí?

—Seu, sisplau —la Marta obeeix, tot i que hauria preferit aguantar de peu dret l'impacte que segurament li produirà la notícia que està a punt d'escoltar—.

No sé per on començar... tot ha anat tan de pressa... —fa una pausa i empassa saliva—, m'han estat fent proves de tota mena.

—Per què? No sabia que estiguessis malalt.

—Jo tampoc. Tot va començar el diumenge, després d'acomiar-me de tu. Vaig sentir un dolor molt fort a la boca de l'estómac i em vaig estirar una estona, però era insuportable, no es calmava, i a les tres de la matinada vaig anar a urgències. Em van ingressar. M'han fet anàlisis, ecografies, escàners... de tot.

—I què? —la Marta ha doblegat el tors cap a ell en actitud expectant. Està nerviosa i tensa.

—Un tumor de pàncreas. No: un càncer.

—Déu meu! Però... és horrorós! —s'aixeca quasi d'un salt i la cadira pica contra la paret—. I què es pot fer?

—Res de res. Està escampat, o sigui molt avançat —la veu profunda del Xavier s'ha convertit en un murmurí.

La Marta per dintre es rebel·la. Un home tan jove! La cara empal·lidida, cerosa, com una morta, fita el seu amic, que mira sense veure-hi, més enllà de l'habitació blanca i sòbria de l'hospital. És a punt de marejar-se, li ve un vertigen, un forat immens l'està engolint, i es deixa caure a la punta del llit, als peus del Xavier. El silenci es fa espès i pesant. Els pensaments colpidors no troben cap camí de sortida, no es poden compartir de tan dramàtics, i tots dos s'aferren a un mutisme desesperat. Ella recorda que fa una hora era a punt de... i ara és aquí, i és ell qui... Com és possible?

—Bé, ja t'ho he dit. Ara, si no et sap greu, estic horrorosament cansat.

M'omplen de calmants pel dolor —la Marta està atordida però encara és capaç de pensar.

—Has parlat amb la teva germana?

—No encara. No vull que vingui. Té tres fills, i la sogre al seu càrrec. A més, no necessito res si tu pots donar-me un cop de mà.

—Compta-hi —no sap com acomiadar-se—. Bé, me'n vaig. Adéu. Descansa. Demà tornaré.

La Marta s'ha posat dreta. Tot en ella clama la terrible injustícia que permet que morin els joves abans que els vells. Controla aquest impuls de rebel·lia i el seu rostre roman serè.

—Gràcies —ell l'ha estirada suaument pel canell i la seva veu és un xiuxiueig deliciós a l'oïda de la Marta que, per uns segons, se sent reconfortada, i fins i tot feliç amb aquest contacte feble que li escalfa l'ànima.

La Marta tona a trobar-se enmig del carrer. Està confusa i desorientada. Paral·lelament a la tristor, la responsabilitat d'ajudar el seu amic a abandonar aquest món l'imbueix d'una profunda serenitat. La transcendència d'aquest fet dolorós que li ha tocat viure li fa oblidar la bogeria de la tarda, alienació que, per sort, no ha arribat a consumir. Ara té un bon motiu per quedar-se: fer costat al Xavier tot el temps que calgui. Quan entra a casa la sorprèn una impressió d'estranyesa, com quan marxem de viatge i tornem al cap d'un mes. Es reconeix la sensibilitat a flor de pell i s'ha d'esforçar en seguir la rutina de cada nit. Entra a la cuina i escalfa un got de llet al microones. Les capses de cartró encara són sobre el marbre. Es pren la llet dreta, d'una tirada, i deixa el got a la pica mentre es mira els medicaments i reflexiona sobre la jornada que s'acaba. El cansament no triga gaire a ennuvol·lar-li el cervell. La Marta decideix que ha tingut un dia difícil, que en té prou i que es retira a la seva cambra. Es despulla a les fosques i, contràriament al seu costum de llegir, s'estira i es disposa a dormir.

Quan es desperta, després d'una nit sense somnis, la Marta, encara obnubilada, pressent una presència al seu costat, però no és capaç d'identificar-la. El seu primer pensament és per l'amic que jeu, malalt, en un llit de ferro blanc a Santa Caterina. L'horror de la malaltia l'aclapara, però ella es manté ferma i s'obliga a no pensar-hi. La posició del sol li indica que ha de ser molt tard. No importa. Manquen hores per la visita a l'hospital. No cal que corri. S'esforça en mantenir-se immòbil, en una postura de mòmia, els braços plegats sobre el pit. Què pot necessitar el Xavier, en el seu estat? Li portarà

lectura: el diari i un parell de llibres. I uns poemes per llegir-los-hi en veu alta. I música: haurà de comprar alguns discs perquè li agrada el jazz i ella no té res d'això a casa. Passarà per la botiga i es deixarà aconsellar. A la Marta se li acut que té força feina i es lleva.

A les quatre en punt entra a l'hospital, carregada amb una bossa de llibres i discs. Passa davant del control de la planta i, sense aturar-s'hi, camina cap a l'habitació. Es troba davant d'una porta tancada. És a punt de picar, però sent el mormol d'unes veus a l'interior. Sens dubte, el metge. La Marta pren paciència, passeja amunt i avall del passadís, i es va neguitejant. Què hi fa a aquestes hores un metge amb el Xavier? Que no passen visita al matí com a tot arreu? Justament, un home gras i calb amb bata blanca surt de l'habitació i la saluda. Ella li respon amb una inclinació breu del cap i s'afanya a empènyer la porta. El seu amic jeu al llit de ferro blanc i ella pensa que el troba tal i com l'hi va deixar ahir, que no ha canviat de postura ni d'expressió. Si més no, sembla més ensopit i el seu esguard, més llunyà. S'apropa de puntetes; tem fer-lo tornar amb massa brusquedat de la seva abstracció.

—Xavier —murmura.

—Marta —ell ha girat el cap; ella es fixa en la tensió dels músculs de la cara i en les traces negres sota els ulls—. Marta, tinc por.

—Por? És clar que tens por. Jo també en tinc. Les malalties fan pànic. Patir fa pànic... —la Marta té el cor a la boca. Deixa caure la bossa i s'acosta més, fins a ser quasi a tocar—. Què t'ha dit el metge?

—El metge? Ah! Res que no sàpiga. Això rai!

—Però... la por...

—No em fa por morir si és això el que et preocupa.

La Marta es deixa caure sobre el llit, les cames trencades, desconcertada. Morir... Ella tampoc no tem la mort, el trànsit, el canvi d'estat; per a alguns, el pas a una altra vida; per a ella, la fi. Un sentiment nou l'inunda. Estima aquest home més que a ningú que hagi conegut mai. Ara però, se li apareix com el fill que tota mare vol protegir. Recull la mà que penja inanimada, sense força, sobre la vànova, i la prem entre les seves.

—Què és, doncs? Digues-m'ho.

—Si moro, com podré acabar la meva obra? La trilogia! —la llum de la passió il·lumina els ulls apagats del Xavier—. Fa anys que en parlem i encara no he aconseguit acabar-ne el primer volum. Tanta documentació, tanta feina, tantes hores dedicant-m’hi... i només en tinc un esborrany!

—Sisplau, no és el moment —la Marta s’ha adonat que el seu amic respira amb entrebancs—. Ara has de descansar. No hi pensis. En parlarem demà. Relaxa’t. Saps què? Et llegiré un poema.

La Marta deixa anar amb suavitat la mà estilitzada del Xavier, remena la bossa i en treu un volum antic de tapes de cuir. Es posa les ulleres, l’obre per la pàgina que ha assenyalat a casa i s’asseu. Un truc a la porta, i una infermera que es cola a l’habitació amb una safata carregada d’injectables, li tallen la frase que anava a pronunciar.

—Bona tarda —somriu al pacient—. Vinc a posar-te els calmants —la Marta fa un gest per aixecar-se—. No, senyora, no cal que es mogui —la jove es dirigeix al Xavier, comprova la via endovenosa i, amb la xeringa, li injecta el contingut de dos petits flascons de vidre. Després torna a somriure, s’acomia i surt, en mig d’un silenci pesant.

—Et posen molta medicació? —pregunta la Marta amb un to compassiu.

—Cada dia més. És que, si no, no podria suportar el dolor —explica el Xavier com si s’excusés d’una suposada debilitat. Però em dona tanta son que em passo la major part del dia atordit. I necessito pensar, saps? —fa una pausa i mira fixament la Marta—. Tu no has estat mai a casa meva, oi?

—No. Però sé on vius.

—Doncs fes-me un favor. Agafa les claus de la butxaca de la jaqueta que és a l’armari.

La Marta es lleva, obre l’armari, veu una jaqueta de cotó blau marí penjada, en remena les butxaques i en treu un joc de claus que ensenya al Xavier.

—Són aquestes, sí. Ara escolta’m —ella se li acosta, intrigada—. Vés a casa. A la taula del despatx hi ha tres carpetes anomenades llibre ú, llibre dos i llibre tres. Contenen tota la documentació de la trilogia. A la carpeta ú hi ha, a més, els discs gravats de l’ordinador amb les tres-quartes parts de la primera novel·la. Els hi vaig posar abans d’ingressar. Porta-m’ho aquí. Tot plegat pesa

bastant, però ens ho mirarem. T'ho vull explicar tot, a veure què s'hi pot fer. Hi aniràs? —la pressiona.

—És clar. Aquest mateix vespre. Saps què? Agafaré un taxi tant punt surti d'aquí.

—Bona idea. Un taxi —el Xavier s'incorpora a mitges com si alguna estranya febre s'hagués apoderat d'ell—. Ves-hi ara mateix.

—Ara? Però si acabo d'arribar! —la Marta es deleix per romandre al seu costat, per llegir-li un poema, per parlar-li.

—Sí, ara. Qui sap on seré demà!

—Va, no dramatitzem!

—Marta! Sisplau! —el Xavier, extenuat per l'esforç, es deixa caure pesadament sobre el llit, i la Marta s'afanya a recollir la bossa.

—D'acord, tu guanyes. Me n'hi vaig corrents —frega la mà lliure del seu amic com de passada i s'esmuny cap a la porta .

La Marta camina de pressa cap a la parada de taxis. Se li ocorre mirar si du prou diners, perquè el Xavier viu fora de Girona, i s'adona que no. Parla amb el conductor i li demana que la porti primer fins a un caixer automàtic. L'home accepta i ella puja al cotxe. Sort que ha deixat la música i les llibres a l'hospital: no anirà tan carregada. Quina dèria li ha agafat al seu amic amb la trilogia. Ella el comprèn, tot i que no entén les seves presses. Tan malament està? Què en farà de tot plegat? L'hospital no és un lloc adient per a escriure i ella no li pot ser de gran ajuda. A més, els calmants el deixen com estabornit.

El xofer atura el cotxe davant d'una casa de dues plantes de color canyella. La Marta paga la carrera i entra al pis de baix per la porta davantera. El Xavier té llogat aquest habitatge a una dona gran que viu a dalt, tota sola. Un cop és a dins, decideix localitzar primer el despatx. Un passadís estret la condueix al saló, espai clar, rectangular, de decoració minimalista. D'allí, per dues portes obertes, es pot accedir al dormitori i al despatx. Una taula immensa dominant l'estança, una cadira de disseny anatòmic i la llibreria entapissant les parets: a la Marta li ha semblat que entrava en una biblioteca. No li ha calgut buscar gaire. En mig d'un ordre aclaparador, les tres carpetes, la blava, la verda i la negra, gruixudes i farcides de folis, etiquetades com a llibre ú, dos i tres. La

Marta les agafa mentre pensa que pesen molt més del que havia previst. Torna al saló i d'allà a la cuina amb la idea d'aconseguir una bossa per transportar-les. En troba tres de prou gruixudes i les emplena amb les carpetes. Li agradaria satisfer la seva curiositat i impregnar-se del lloc on el Xavier ha viscut els darrers quinze anys, però creu que no seria correcte violar així la seva intimitat. A més, li ha assegurat que s'afanyaria, i ho vol complir.

La Marta torna a ser al carrer. Camina cap a la parada de taxis, que queda a uns deu minuts ben bons de la casa, segons li ha explicat el conductor fa un moment. Quan hi arriba, esbufegant, no hi ha cap cotxe. Li hauria d'haver dit al taxista que l'esperés enlloc d'acomiar-lo. Fita un banc i s'hi asseu, amb els llibres a la falda, resignada a esperar. Se sent cansada.

Una bona estona després, interrompent els seus pensaments, una mà li colpeja l'espatlla amb suavitat: «Senyora! Senyora!», i la Marta es revifa. Un desconegut li pregunta si es troba bé i li recorda que no és convenient que s'estigui a l'ombra, que pot agafar fred. Ella li respon que gràcies pel seu interès, que només espera un taxi.

—Doncs ja en té un! Vingui amb mi. Deixi que l'ajudi —l'home agafa els paquets i ella el segueix—. On m'ha dit que va?

—A Girona. Per cert, quina hora és? —la Marta se sent desorientada.

—Les sis.

—Doncs porti'm a Santa Caterina, sisplau —no sap si serà a temps de veure el Xavier però ho intentarà.

El trajecte se li fa llarg. Quan entra a l'hospital i puja a la planta, s'afanya cap a la habitació. Justament una infermera en surt.

—Ve a veure aquest pacient? —a la Marta li sembla que la noia no se la mira amb simpatia, com si l'hagués destorbada.

—Sí, m'està esperant.

—És família? —La Marta fa que no amb el cap—. Doncs s'ha adormit. És millor que torni demà. Li acabo de punxar més morfina. Té molt dolor, sap?

—És que li haig de donar una cosa que m'ha demanat.

—Sí, ja ho entenc. M'ho pot deixar a mi i li donaré demà —la Marta prem les bosses contra el pit com si temés que aquella jove els hi prengué.

—Gràcies. M'estimo més tornar.

El cap cot, sobtadament entristida, la Marta gira cua. Tres paraules li ronden: «té molt dolor», i no volen marxar. Quan baixa l'escala, les llàgrimes li llisquen per les galtes arrugades i no les pot aturar. A petites passes, voreja l'hospital, sense esma, anguniosa, i passeja, carregant les bosses, els ulls embromats, fins a casa.

El rebedor s'il·lumina mentre ella, sorpresa pel silenci que l'envolta, desitja desesperadament parlar amb algú del que passa. Per què ha descuidat tant les amistats? Potser perquè en tenia prou amb ell? I ara, què farà si es queda sola? La Marta deixa les bosses sobre la taula del menjador. Amb afecte, amb compte de no fer malbé res. S'apropa a la finestra i corre les cortines. Els vespres de tardor sempre li han produït nostàlgia, la nostàlgia de la lluminositat de l'estiu, que no tornarà fins l'any vinent. Té els braços dolorits i els genolls li cruixen. Passa una estona dreta, només contemplant els arbres, les cases i el riu. No vol deixar-se endur per la melangia. Amb un esforç de voluntat va a la cuina, es prepara un te, col·loca la tassa sobre una safata i la safata sobre la taula del menjador. Es posa les ulleres i s'asseu. Treu la carpeta del llibre ú de la bossa.

Tres hores després, la Marta s'aixeca de la cadira. Està exultant. Els dos-cents vuitanta folis que té aquest primer llibre són bons; són molt bons. Una obra mestre! Demà li dirà al Xavier què en pensa. La Marta se sent orgullosa d'ell com una mare del fill, com una esposa del marit. L'amic estimat s'ha de guarir. És necessari que acabi la seva obra. Ella l'acompanyarà en aquest esforç, serà la seva ajudant, la seva secretària; serà les seves mans i les seves cames. Com posseïda per una febre agitadora, la Marta agafa el disc del primer llibre i desendolla l'ordinador portàtil. Els endreça en un maletí junt amb el llibre ú. Demà ho durà tot a l'hospital. Està tan contenta que ha recuperat la gana. A la cuina es prepara per sopar una llesca de pa amb tomàquet i una truita de dos ous. Quan acaba, renta els plats i es retira al dormitori. Llegirà una estona abans de dormir.

La son la venç i cau en un son profund. Somia.

És un edifici modern, quadrat, d'una planta. No té portes ni finestres. El voreja. A la banda del darrere hi ha una senzilla porta marró. És oberta. Una dolça música perfumada de gessamí la convida a entrar. Confiada, dona unes passes i es troba en una sala coberta de quadres. La sala és allargada. Lluny, a l'altra punta, algú s'està davant les pintures en actitud contemplativa, algú borrós que circula en sentit contrari a ella. L'oli que té al seu davant representa una col·lecció de botelles. N'hi deu haver unes trenta o quaranta, disposades en rengleres. Són de color marró i contenen alguna cosa. La Marta s'apropa més als quadres. Tots són iguals: botelles, amb continguts de color crema, de difícil identificació. Es fixa en el primer. Una nena rossa de pocs anys abraçada a un ós de peluix: ella. Coneix aquesta foto de sempre, de veure-la sobre la calaixera de casa els pares. L'ampolla del costat representa la seva mare bufant les espelmes d'un pastís d'aniversari. A l'ampolla següent hi ha la seva àvia en una excursió familiar al santuari de la Mare de Déu de la Salut. A la pintura de la dreta, han passat uns anys. La Marta ja no va pentinada amb cuetes: el cabell llarg i ondulat li cau sobre unes espatlles fràgils d'adolescent. Aquí també surt la Joana, la seva amiga estimada, que en pau descansi. Pobra Joana: una pneumònia se la va endur fa deu anys. Segueix avançant lentament davant de la desfilada de la seva vida, comprimida dins d'unes ampolles marrons. Fa una pausa i mira al seu entorn. Hi havia algú a l'altra banda de la sala, però ha desaparegut. El quadre que ve ara és més gran que els altres. Alguna cosa s'hi mou. La Marta s'atura, encuriosida. Sobre un fons de color blanc s'està dibuixant tota sola una figura. Un cos esvelt i llarg, unes cames i uns braços en consonància. Unes mans. Unes mans fines amb les ungles quadrades, unes ungles rectes, impecables, d'home. Coneix molt bé aquest home. Ara el rostre: els ulls grisos ametllats, els cabells negres amb abundants vetes blanques. El Xavier. Ell, en una dimensió diferent a la seva, inaccessible com sempre. I ella vol entrar en el quadre, apropar-se, compartir el mateix espai. S'estira cap a munt, salta cap a la paret i li rellisquen llàgrimes de ràbia perquè no hi arriba. Llavors, ell li parla suaument en la distància: «No vinguis, Marta. Queda't on ets.» La sala s'il·lumina d'una intensa claror blanca. Ella en defuig prement les parpelles amb força.

Quan les obre, la llum es cola a doll per la finestra i li fereix les pupil·les, que

es contrauen fins a assemblar-se a dues puntes d'agulla. Ha deixat enrere l'eufòria de la vigília. Està amoïnada. No és solament per la gravetat de la malaltia del Xavier sinó per alguna cosa que ha passat aquesta nit i que no aconsegueix identificar: una tempesta?, un accident al carrer? Alguna cosa se li escapa. Hi rumia mentre es prepara l'esmorzar i no és capaç de respondre aquestes preguntes. El matí, estirant-se sense presses fins a l'hora de dinar, no ha fet més que augmentar la preocupació de la Marta. A les dues, un repic insistent l'obliga a córrer cap al telèfon. Despenja.

—La senyora Marta Puig? Truco de l'hospital de Santa Caterina.

Dos mesos després de la mort del Xavier, el vigilant del cementiri saluda la dona rossa i prima que visita la tomba d'un home que ell mateix va enterrar: un escriptor, segons el van informar. Li crida l'atenció que aquesta senyora hagi vingut tots els diumenges a les cinc de la tarda i que s'hi hagi estat fins a l'hora de tancar. Cada dia ha hagut d'anar a avisar-la, i se l'ha trobada amb uns fulls a la mà, llegint en veu alta, parlant tota sola, més aviat com si li expliqués alguna cosa al difunt. El vigilant sospira sorollosament. Sort que és a punt de jubilar-se. Els vius són ben estranys!

Torna a la feina i al cap d'una estona, una dona encara jove, baixa i refeta, l'interromp per preguntar-li si ha vist una senyora a la tomba d'en Xavier Rius. Ell respon afirmativament i ella, sense preguntar-li el camí, s'acomiada i es perd entre els xiprers. En un revolt, les dues dones es troben gairebé cara a cara.

—Marta! Perdona, no et volia espantar. He baixat a Olot per tancar el pis del meu germà; ja saps: buidar els armaris, llençar coses i posar la resta en caixes. Tinc el cotxe carregat i torno a Perpinyà. Només he passat per dir-te adéu i per donar-te una altra vegada les gràcies per haver-te portat tan bé amb nosaltres. Ah! I per una altra cosa de la qual m'havia oblidat totalment. Amb tot el trasbals...El meu germà, abans de morir, em va donar aquesta carta per a tu. Ara me n'haig d'anar. Fes-me un petó. Ja saps que si mai necessites res, em donaràs una alegria venint a casa. A reveure.

A la Marta li ha fet un bot el cor quan ha vist la Mercè. Ha amagat a la bossa els folis del llibre ú que està acabant d'escriure i ha dedicat un somriure afable a la germana del Xavier. S'ha atabalat una mica quan l'ha sentida

parlar tan de pressa amb aquest accent seu que té un deix francès, i no l'ha escoltada gaire fins que ha sentit la paraula carta. Llavors l'ha mirada als ulls, profundament intrigada. Una carta del Xavier per a ella, en un sobre rectangular blanc, tancat. «Marta» escrit amb lletres negres, lletres irregulars, insegures, de malalt. Una carta que ha trigat dos mesos. Atordida, besa la galta de la Mercè quan s'inclina cap a ella mentre prem ben fort el sobre entre els dits. Quan torna a quedar-se sola, el gira i regira sense atrevir-se a obrir-lo. S'acaricia la cara amb el paper i fa petons a les lletres que va escriure el Xavier. Té por. Li costa un quart d'hora decidir-se. Ara per fi, ha tret la carta del seu embolcall. Llegeix.

Marta, aquesta tarda, mentre esperava que tornessis d'Olot, he pensat que tu pots acabar allò que amb tanta il·lusió vaig començar. Vull que t'ocupis de transmetre la meva obra als lectors. Sé que pots, Marta. Jo m'estic acabant, però tu ets ben viva. Puc morir en pau sabent que el meu esforç no haurà estat inútil. Acaba la meva obra, Marta. Confio en tu.

Nº DE REGISTRE: 02/2006/247